

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

„Az év fiatal könyvtárosa” elismerő cím elnyerésére

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség a pályakezdő könyvtárosok kiemelkedő szakmai teljesítményének jutalmazására ismét meghirdeti „Az év fiatal könyvtárosa” pályázatot. Az elismerést minden évben *egy* harminchárom év alatti (az idén 1971-ben vagy később született), felsőfokú végzettséggel rendelkező gyakorló könyvtáros kapja meg, egyéni pályázata alapján.

A pályázatok benyújtásának határideje: **2004. június 1.**

Helye: Magyar Könyvtárosok Egyesülete Elnöksége
(Budapest, Hold u. 6., 1054)

A pályamunka tartalmazza a jelölt szakterületének gyakorlatából származó valamely téma írásbeli, még nem publikált kidolgozását, a szakmai önéletrajzot és három támogató írásbeli ajánlását. Az előző évben nyeretlen pályázatokat újabb három ajánlással ismét be lehet nyújtani.

Az elismerő cím odaítéléséről az IKSZ és az MKE elnöksége által megbízott kuratórium dönt. Az elismerés ünnepélyes átadására az MKE vándorgyűlésének plenáris ülésén kerül sor.

A címmel jár: elismerő oklevél, ötvenezer forint jutalom, a vándorgyűlésen vagy az MKE és az IKSZ valamely szakmai rendezvényén bemutatkozó előadás lehetősége, a kuratórium ajánlása a szaklapoknak a dolgozat közzétételére. A cím birtokosai előnyt élveznek a külföldi tanulmányutakra benyújtott pályázatok elbírálásánál.

MKE elnöke

IKSZ elnöke

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

13. évfolyam 3. szám

2004. március

Tartalom

Könyvtárpolitika

Dippold Péter: A CALIMERA-program	3
Hangodi Ágnes: A nyilvános könyvtárak jegyzékének 2003. évi állapotáról	7

Fórum

Mikulás Gábor: Állománynagyság mint fügefalevél	22
--	----

Műhelykérdések

Moldován István: MINERVA Plus-projekt találkozó Budapesten	27
Hegyközi Ilona: Közös kutatási program brit partnerekkel, 2002–2004	30
Nagy Attila: Irány Disneyland?	35

Konferenciák

Kocsis István: Egy tanácskozás tanulságai	40
Papp István: Az ifjúság a városi könyvtár tereiben	41
Horváth Tibor: Könyvtár az ifjúságért	46
Heiningen, Wouter van: A fiatalok olvasóvá nevelése Maassluis-ban	52

História

Fogarassy Miklós: Ködképek egy könyvtáros múltjából (4)	54
--	----

Könyv

Bartók Györgyi: Magyaregregy képes krónikája	58
-i-i: Könyvtárak német naptáron!	60

From the contents

Péter Dippold: The CALIMERA project (3);

Ágnes Hangodi: About the state of the inventory of publicly accessible libraries in 2003 (7);

István Moldován: Budapest meeting of the MINERVA-Plus project (27);

Ilona Hegyközi: British–Hungarian joint research programme, 2002–2004 (30)

Cikkeink szerzői

Bartók Györgyi, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Dippold Péter*, a Könyvtári Intézet igazgatója; *Fogarassy Miklós*, könyvtáros, esszéíró, kritikus; *Hangodi Ágnes*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Hegyközi Ilona*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Heiningen, Wouter van*, a Maassluis-Maassland Könyvtár igazgatója; *Horváth Tibor*, az OPKM ny. főigazgatója; *Kocsis István*, a Hatvani Városi Könyvtár igazgatója; *Mikulás Gábor*, információs és PR-tanácsadó; *Moldován István*, az OSZK osztályvezetője; *Nagy Attila*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Papp István*, a FSZEK ny. főigazgató-helyettese

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyéri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu; Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Könyvtári Intézet, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4200 forint. Egy szám ára 350 forint
HU-ISSN 1216-6804

A CALIMERA-program

A PULMAN-projekt 2003-ban befejezte tevékenységét. Ennek oka nem a program sikertelenségében rejlik, hanem egyszerűen „lejárt a futamideje. A 3K olvasói emlékezhettek beszámolóimra az emlékezetes zárókonferenciáról (2003. 6. sz.), és az ott elfogadott magyar nyelvre is lefordított oeirasi kiáltványra. A PULMAN folytatásaként hozta létre a korábbi menedzsment a CALIMERA-projektet (<http://www.calimera.org>), amely egy későbbi átfogó program előkészítője. A 2004-ben kiírandó „Community Memory”-program fő célkitűzése a korábbi kutatási eredmények gyakorlati alkalmazása lesz a szolgáltatások egyszerű használata jegyében.

Az Európai Unió pályázati rendszere a külső szemlélő számára rendkívül bonyolultnak tűnik. Itt csak azt említeném meg, hogy a pályázatokat időben egymást követő keretprogramok köré fűzik, amelyek tematikája a társadalmi–gazdasági–kulturális fejlesztés legfontosabbnak ítélt területeit fedi le. A könyvtárak legtöbbje az „információs társadalom technológiái” néven elkülönített kulcsterületen, annak „digitális örökség és kulturális tartalom” alprogramjában találja meg pályázati lehetőségét, a CALIMERA is ebbe a témakörbe tartozik.

Melyek a projekt fő célkitűzései? Az egyik legfontosabb célnak tartom azt, hogy a CALIMERA a helyi intézmények (könyvtárak, levéltárak és múzeumok) fejlesztésének irányából indul ki, tehát alulról építkezik. Végcélja ezen intézmények szolgáltatásainak fejlesztése, amelyeket az állampolgárok a mindennapi életben egyszerűen, könnyen kezelhető módon használhatnak.

A PULMAN-program bázisán erős európai intézményi kapcsolatrendszer alakult ki, amelyre építve a munka tovább folytatható. A tizennyolc hónapig tartó CALIMERA ezen időszak alatt arra vállalkozik, hogy Európa-szerte feltérképezze a technológiai fejlesztéseket, amelyek korábbi uniós projektekből, vagy nemzeti kutatások eredményeképpen rendelkezésre állnak, és megbecsülje, hogy ezek közül melyek hasznosíthatók széles körben a helyi intézmények számára. Mivel a projekt a kulturális örökség digitalizálása, illetve az erre alapozott szolgáltatások fejlesztése érdekében monitorozza a technológiai eredményeket, nyilvánvaló, hogy olyan ajánlások kidolgozására törekszik, amelyek mindhárom közgyűjteménytípus számára lehetővé teszik a közös vagy összehangolt helyi digitális szolgáltatásokat. Az intézmények jellegéből adódóan elsősorban a helytörténet jöhet számításba, de nem kizárható egyéb helyi tartalmak szolgáltatása sem. A helyi szolgáltatások fejlesztése ugyanakkor csak egységes nemzeti információs politika kialakításával érhető el, mint ahogy a technológia alkalmazása érdekében szoros együttműködést kell kialakítani az információs iparral is: ezek a törekvések szintén a vezető célok között szerepelnek.

A program céljainak summázata tehát: olyan helyi digitális szolgáltatások kialakítása, amely a nemzeti információs politika részeként a technológiát

fejlesztő vezető cégek segítségével felhasználóbarát hozzáférést eredményez a kulturális javakhoz.

A résztvevők köre és a projekt szervezeti felépítése e komplex célrendszer megvalósításához igazodik.

A központi menedzsment (core partners) a pályázat megírásáért, az adminisztrációért felelős, valamint az uniós programokra jellemző határidők (mérőföldkövek) számonkéréséért. Az adminisztráció fontos részét alkotja a szigorú pénzügyi szabályok pontos betartása, az elszámolások elkészítése, ez szintén centralizált módon történik. A tudományos koordinátor az Angliában működő MDR Partners Tanácsadó Iroda, a központi pénzügyek gazdája a lisszaboni fővárosi önkormányzat könyvtári és levéltári osztálya.

A résztvevők következő körét alkotják azok az intézmények, amelyek az egyes részfolyamatokban és -teljesítményekben játszanak vezető szerepet (contributing partners). Ilyenek pl. a projekt központi honlapjának fejlesztése, a digitális útmutató összeállítása, az országoként begyűjtött statisztikai adatok összehasonlító elemzésének elkészítése stb.

Végül a harmadik csoport az országos koordinátorok által összefogott szakemberek, kormányzati tisztviselők és technológiai fejlesztő cégek köre (reference networks), akik az egyes országokon belül végzik a helyi teendőket, valamint szakértőként részt vesznek a program során szervezett szemináriumokon és tréningeken. Magyarországot országos koordinátorként a Publika Magyar Könyvtári Kör, illetve annak vezetője, Billédiné dr. Holló Ibolya képviseli a CALIMERA-programban. Ebben a csoportban nemcsak gyakorló könyvtárosok, muzeológusok és levéltárosok vesznek részt, hanem különböző szintű döntéshozók is. Így a résztvevő országok kormányzati tisztviselői közvetlenül figyelemmel kísérhetik a CALIMERA szakterületükre vonatkozó ajánlásait és fejlesztési terveit, ami azzal az előnnyel járhat, hogy az egyes országok saját elképzeléseik kialakításakor tisztában lesznek a nemzetközi fejlesztésekkel. Nem elhanyagolható előny, hogy a döntéshozók a rendezvényeken lehetőséget kapnak a közvetlen tapasztalatcserére is: egyébként ritkán nyílik alkalom arra, hogy 36 ország minisztériumi tisztviselői szakterületükön megismerhessék a többi európai ország gyakorlatát. Magyar részről a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Könyvtári Osztálya, illetve megbízásából esetenként a Könyvtári Intézet vesz részt ebben a munkában. A referenciahálózat egy következő csoportját alkotják a technológiai fejlesztéseket végző vállalati–kutatási szféra képviselői, akik közvetlenül bekapcsolódhatnak a későbbi fejlesztésekbe.

A projekt céljai között szerepel a PULMAN digitális útmutató továbbfejlesztése. Az útmutató eredetileg könyvtári szakemberek számára készült, magyar fordítása elérhető a Könyvtári Intézet honlapjáról (<http://www.ki.oszk.hu/pulman/dg/index.html>). A CALIMERA tervei között szerepel egy bővített változat közzététele, amely már a múzeumi és levéltári területekre is kiterjed. A közzététele egy portálon valósul meg, amely a digitális útmutatón kívül tartalmazza majd a legkikeresebb gyakorlattal rendelkező helyi programok ismertetését (best practice), valamint az egyes országok gyakorlatán alapuló statisztikai összehasonlításokat (benchmarking) is.

A CALIMERA átfogó céljai és központilag elvárt eredményeinek megvalósítása sok munkát jelent az egyes országok koordinátorainak. A központi célok

elérése érdekében országoként hasonló feladatokat kell elvégezni: a kutatási tervekre vonatkozó kérdőívek megválaszolását, a munka közbeni tréning-formák felmérését, országjelentés készítését a PULMAN-jelentésre alapozva (beleértve a múzeumokat és levéltárakat is), valamint adatokat gyűjtését az Információs Ipar adattárba (az ún. technológiai partnerek felkutatása). Tekintettel a projekt tizenhét hónapos futamidejére, ez a „csomag” önmagában is elegendő lenne, pedig ehhez járul még a közgyűjteményi szakemberek mozgósítása különböző szemináriumokra és tréningekre, saját programok szervezése, a digitális útmutató fordíttatása és a CALIMERA hazai népszerűsítése is.

A CALIMERA nyitó konferenciájára 2003. január 16–17-én került sor Brüsszelben. A korábbi PULMAN-körhöz viszonyítva több múzeumi és levéltáros szakember vett részt a megbeszélésen, amelynek elsődleges célja az új projekt részletes ismertetése volt. A plenáris ülések és csoportmunka váltogatása már a hivatalos rész folyamán is lehetőséget nyújtott egymás gyakorlatának jobb megismerésére. A projekt vezetői ismertették az egyes munkaterületek ütemezését, céljait és várható eredményeit, valamint bemutatták a frissen elkészült honlapot (<http://www.calimera.org>). Részletes beszámolókat hallhattunk az oecirasi kiáltvány nyomán készült – egyes országok gyakorlatát vizsgáló – felmérés eredményeiről (Rob Davies), valamint a digitális útmutató múzeumi és levéltári területre is kiterjedő fejlesztési tervéről (Mary Rowlett). Lehetőség nyílt személyes konzultációra is az adminisztratív kérdések kapcsán. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy a szervezők igazi munkamegbeszélésről gondoskodtak: a gyakorlati kérdések megvitatása, a csoportmunka utáni visszacsatolás lehetőségének megteremtése jó hangulatú közös munkát eredményezett.

A konferencia másik részében néhány érdekes projekt ismertetésére került sor, amit a szervezők „étvágygerjesztőként” tálaltak. Beszámolót hallhattunk a helsinki városi könyvtár kezdeményezéséről a Finnországba bevándorlóknak nyújtott segítségről. A bevándorlók 11 nyelven praktikus információkat találhatnak a honlapon, amelyek a mindennapi életben számukra szükségesek (<http://www.caisa.hel.fi>). A honlapot maguk az érdekeltek (a bevándorlók) szerkesztik, ők határozzák meg a témaköröket, és a különböző szervezetekhez kapcsolódó linkeket stb. Figyelemre méltó kezdeményezés, amelyet a városi könyvtár a későbbiekben szeretne nemzeti szintre emelni.

A COINE-projekt (Cultural Objects in Networked Environments) ismertetése során egy nemzetközi programra hívták fel a figyelmet, amelyet szintén főként a használók szerkesztenek, tölthetnek meg tartalommal. A szoftver lehetővé teszi különböző típusú digitális dokumentumok (szöveg, kép, hang) egymáshoz rendelését és közös megjelenítését. Ezzel egy olyan eszközt kínál az akár minimális számítógépes ismerettel rendelkező felhasználónak, amellyel ki-ki megírhatja „saját történetét” egy-egy városrészeiről, családról vagy bármilyen szabadon választott témáról, fotókkal, hanggal, videóval. Sőt, az is lehetővé válik, hogy szabványos metaadat-rendszere és élő linkek segítségével ezek az objektumok bárki által visszakereshetővé váljanak. Érdeemes meglátogatni a projekt honlapját (<http://www.uoc.edu/in3/coineng/index.html>).

Görög fejlesztésű az a szoftver, amelynek segítségével múzeumok, műemlékek virtuális látogatása válik lehetővé, mégpedig a 3D-technológia alkalmazásával. A szoftver (és egy szemüveg) lehetővé teszi elpusztult műemlékek virtuális rekonst-

rukcióját és térbeli érzékelését. Érdekes és jövőbe mutató elképzelést ismerhettünk meg, amelyet a múzeumi területre fejlesztett ki a szoftvergyártó cég.

Utolsó előadásként egy valóban könyvtár–levéltár–múzeum együttműködésével készült projektet mutattak be, amelynek keretében a norvégiai Sogn og Fjordane megye helytörténeti és turisztikai információit szervezték közös honlapra. A helyi információkhoz kapcsolódnak a megyei közgyűjtemények adatbázisai, és a helytörténeti elektronikus folyóirat. A beszámoló szerint hamarosan interaktív digitális térkép alapján lehet a keresést megkezdeni, és mindez már ma is elérhető műholdas kapcsolattal mobil telefonon keresztül. (<http://www.sffarkiv.no>).

Beszámolómból talán kiderül, hogy az operatív munka mellett valóban jövőt idéző előadásokat hallgathattunk meg a brüsszeli konferencián.

Az uniós programok egyik jellegzetessége, hogy nem váltják ki az egyes országok saját szolgáltatásfejlesztéseit. Magyarán nem, vagy csak kis részben szponzorálják a helyi intézmények projektjeit, legyenek azok akár a legszorosabb kapcsolatban egy-egy uniós program célkitűzéseivel. A séma általában a következő: 1999-ben megszületett az Európai Unió legmagasabb szintű dokumentuma az eEurope program, amely általános kereteket jelölt ki a kontinens számára a fejlesztés fő irányairól. Ehhez kapcsolódnak a különböző tematikus pályázati lehetőségek, amelyek projektek formájában valósulnak meg (ilyen pl. a CALIMERA, a PULMAN, a MINERVA stb.). Ezekben a projekteken több ország sok intézmény vesz részt, amelyek – mint láthattuk – elsősorban a projektek központi célkitűzéseinek megvalósítása érdekében tevékenykednek. A projektek központilag előállított produktumai (esetünkben a digitális útmutató, az összehasonlító elemzések, tréningek stb.) mind-mind segítséget jelentenek az intézményeknek önálló projektek elindításához, de nem anyagi, hanem elsősorban tartalmi értelemben: az uniós irányelvek alapján elkészült segédletek formájában. Itt kezdődik tehát a „puding próbája”: vajon élnek-e az intézmények a felajánlott lehetőségekkel? Egy-egy projekt ugyanis véleményem szerint **nem akkor eredményes**, ha sikeresen el tudunk számolni a költségekkel, háromszor elutazunk külföldre, vagy a tréningeken megszerzett tudást sikerül gyorsan elfelejteni, hanem ha az országos könyvtárpolitika vagy az egyes intézmények valóban fontosnak tartják a létrehozott produktumokat, és fejlesztéseikben felhasználják azokat. Számtalan projekt létezett és létezik, amely rosszul mérte fel céljait, és nyomtalanul eltűnik az Európai Unió ütvesztőiben, anélkül hogy bármilyen hatással lenne az egyes intézmények életére.

Meggyőződésem, hogy a PULMAN és a CALIMERA nem ilyen. Biztosíték erre az alulról építkezés, a magyar koordinátor aktivitása és a minisztérium kiemelt figyelem. Hazai terveink között szerepel több olyan kísérleti projekt elindítása, amely remélhetően központi támogatással segíti elő a három közgyűjteményi terület helyi összefogását. A munka Debrecenben már elindult a CALIMERA keretei között, de néhány más város bevonását is szeretnénk megvalósítani a későbbiekben. Arra bátorítjuk a helyi közgyűjteményeket, hogy közös digitális szolgáltatásokkal kapcsolatos ötleteikkel, tapasztalataikkal keressék meg a 3K szerkesztőségét, ahol számukra publikációs lehetőséget biztosítunk. Azt is reméljük, hogy közülük több megvalósítására is sor kerülhet.

Dippold Péter